

Taloudellinen katsaus

Talvi 2015

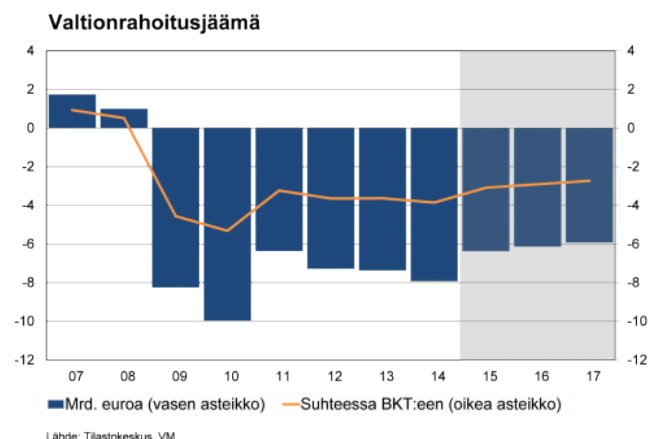
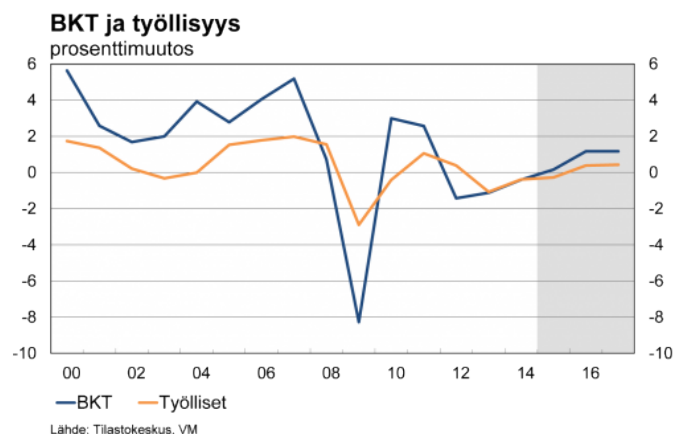

Sisällysluettelo

Tiivistelmä	3
Johdanto	5
Kansainvälinen talous	9
Kysyntä ja tarjonta	12
Työllisyys, hinnat ja palkat	18
Julkinen talous	22
Taustakuvat	24
Lisätietoja	25

Tiivistelmä

- Kuluvana vuonna Suomen BKT:n ennustetaan kasvavan vain 0,2 % ja vuosien 2016 ja 2017 talouskasvuksi ennustetaan 1,2 %.
- Pitkäaikais- ja rakennetyöttömien määrän kasvun osalta tilanne on vakava. Yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleita oli lokakuussa 113 000, eli vajaat 20 000 enemmän kuin vuotta aiemmin. Rakennetyöttömien määrä oli TEM:n työnvälitystilaston mukaan lokakuussa 206 000; myös vajaat 20 000 henkilöä enemmän kuin vuotta aiemmin.
- Yksityisen kulutuksen myönteistä kehitystä tukee kotitalouksien reaalitulojen kasvu, minkä seurauksena yksityinen kulutus lisääntyy tänä vuonna 1,3 %. Seuraavina kahtena vuotena yksityisen kulutuksen kasvu lievästi hidastuu johtuen pääasiassa vaatimattomasta reaalitulojen kehityksestä.
- Maailmankaupan kasvu on hiipunut mm. Kiinan teollisuustuotannon hidastumisen ja teollisuusmaiden vähäisten investointien vuoksi. Tuonnin kasvu tulee säilymään poikkeuksellisen vaatimattomana, erityisesti kehittyvissä talouksissa. Ennen kriisiä kauppa kasvoi noin kaksinkertaista vauhtia suhteessa tuotantoon, mutta nyt se kasvaa jopa hitaammin kuin tuotanto.
- Tänä vuonna kotimaisen teollisuuden arvonlisäys supistuu vielä runsaat 2 %, mutta lisääntyy ensi vuonna noin kaksi ja seuraavana noin kolme prosenttia.
- Suomen julkisyhteisöjen alijäämä ylittää viime ja tänä vuonna 3 prosentin viitearvon, vaikka edellisen ja nykyisen hallituksen sopeutustoimet kohentavat rahoitusasemaa. Ensi vuonna alijäämä jäänee pienemmäksi kuin 3 %. Julkisyhteisöjen velka on ylittämässä 60 prosentin viitearvon eikä velkasuhde ole taittumassa ennustejaksolla.
- Kotimaiset riskit liittyvät edelleen reaalitalouden kehitykseen ja työmarkkinoihin. Näyttää siltä, että Suomen talouskasvu jää myös lähivuosina kilpailijamaita alhaisemmaksi. Reaalitalouden suotuisa kehitys on välttämätön ehto julkisen talouden tilan kestäväälle paranemiselle. On syytä korostaa sitä, että ennustetun kaltainen talouskehitys ei itsessään tule merkittävästi kohentamaan julkisen talouden tilaa Suomessa.

Keskeiset ennusteluvut

	2014 mrd. euroa	2012	2013	2014	2015**	2016**	2017**
		määrän muutos, prosenttia					
Bruttokansantuote markkinahintaan	205	-1,4	-1,1	-0,4	0,2	1,2	1,2
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	79	1,6	0,0	0,0	-2,0	2,4	3,0
Kokonaistarjonta	285	-0,6	-0,8	-0,3	-0,4	1,6	1,7
Tavaroiden ja palvelujen vienti	78	1,2	1,1	-0,7	-1,1	1,8	2,9
Kulutus	165	0,4	0,0	0,3	1,0	0,6	0,6
yksityinen	114	0,3	-0,3	0,5	1,3	0,8	0,8
julkinen	51	0,5	0,8	-0,2	0,4	0,2	0,1
Investoinnit	42	-2,2	-5,2	-3,3	-2,1	4,8	3,6
yksityiset	33	-3,2	-7,1	-3,9	-2,2	5,8	4,2
julkiset	8	2,6	3,5	-0,9	-1,6	0,6	1,0
Kokonaiskysyntä	285	-0,6	-0,5	-0,2	-0,4	1,5	1,6
kotimainen kysyntä	208	-1,2	-1,1	0,0	-0,2	1,4	1,2

Muut keskeiset ennusteluvut

	2012	2013	2014	2015**	2016**	2017**
Bruttokansantuote, mrd. euroa	200	203	205	206	211	216
Palvelut, määrän muutos, %	0,6	-1,8	-0,1	0,8	0,7	1,2
Koko teollisuus, määrän muutos, %	-8,5	-0,6	-0,3	-2,2	1,7	3,4
Työn tuottavuus, muutos, %	-2,1	0,0	0,3	0,4	0,4	1,4
Työlliset, muutos, %	0,4	-1,1	-0,4	-0,3	0,4	0,4
Työllisyysaste, %	69,0	68,5	68,3	68,1	68,5	68,8
Työttömyysaste, %	7,7	8,2	8,7	9,4	9,4	9,0
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	2,8	1,5	1,0	-0,1	0,9	1,4
Ansiotasoindeksi, muutos, %	3,2	2,1	1,4	1,2	1,2	1,2
Vaihtotase, mrd. euroa	-3,9	-3,4	-1,9	0,9	1,2	1,3
Vaihtotase, suhteessa BKT:een, %	-1,9	-1,7	-0,9	0,4	0,5	0,6
Lyhyet korot (euribor 3 kk), %	0,6	0,2	0,2	0,0	-0,2	-0,1
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %	1,9	1,9	1,4	0,7	1,0	1,5
Julkisyhteisöjen menot, suhteessa BKT:een, %	56,1	57,6	58,2	59,1	58,7	58,3
Veroaste, suhteessa BKT:een, %	42,7	43,8	43,9	44,6	44,5	44,2
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-2,1	-2,5	-3,3	-3,3	-2,9	-2,6
Valtion rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-3,6	-3,6	-3,9	-3,1	-2,9	-2,7
Julkisyhteisöjen bruttovelka, suhteessa BKT:een, %	52,9	55,6	59,3	62,8	64,9	66,6
Valtionvelka, suhteessa BKT:een, %	42,0	44,3	46,4	48,5	49,9	51,3

Johdanto

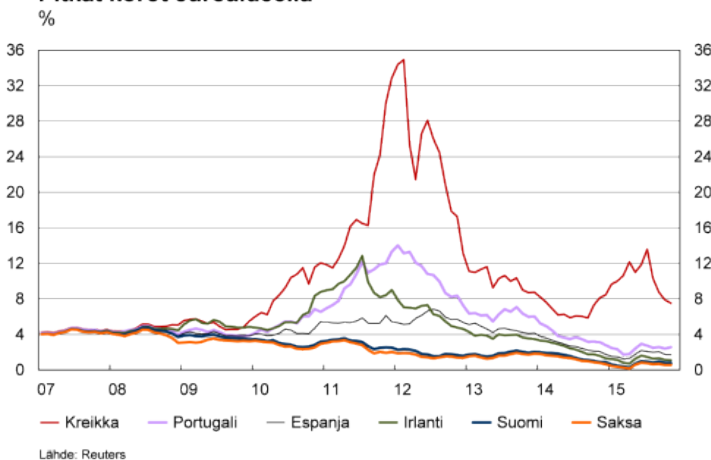
Suomen talouden vaikeudet jatkuvat seuraavien parin vuoden aikana. Kasvunäkymät ovat heikot ja julkisen talouden tilanne ei parane oleellisesti. Suomen teollisuustuotannon tason arvioidaan olevan v. 2017 noin neljänneksen alempi kuin kymmenen vuotta sitten. Nykyisenkaltaisella talouden rakenteella teollisuuden ja viennin virkoaminen on ehdoton edellytys Suomen talouden suotuisalle kehitykselle. Suomen talouskasvu jää ennustehorisontin aikana kilpailijamaitamme hitaammaksi ja työttömyysaste korkeaksi.

Tilastokeskuksen alustavien tietojen mukaan BKT aleni kolmannella vuosineljänneksellä 0,5 % edellisestä neljänneksestä. Lasku oli seurausta ulkomaisen kysynnän vähenemisestä sekä investointien laaja-alaisesta supistumisesta. Samassa yhteydessä vuoden ensimmäisen ja toisen vuosineljänneksen tietoja korjattiin 0,2 prosenttiyksikköä ylöspäin. Tämänhetkisten lukujen valossa kolmen ensimmäisen vuosineljänneksen jälkeen kokonaistuotanto olisi 0,1 prosentin kasvussa. Kansantalouselämyksen ennuste kuluvaan vuoteen kasvuksi on 0,2 %.

Kansainvälisen talouden kehittyminen on viime aikoina ollut kaksijakoista. Kehittyvien talouksien kasvunäkymät ovat selvästi heikentyneet. Kiinan kasvu jää aikaisempaa alhaisemmaksi osittain myös sen takia, että muutos kohti suljetumpaa palveluyhteiskuntaa on ollut ennakoitua nopeampaa. Venäjän taloutta kurittaa tehoton tuotantorakenne ja alentuneet raaka-aineiden maailmanmarkkinahinnat. Monien Suomelle tärkeiden kaupakumppaneiden taloudet sitä vastoin kasvavat varsin suopeaa vauhtia. Yhdysvaltojen ja Saksan kasvu on edelleen kohtalaisen vahvaa ja perustuu molemmissa maissa laajapohjaiseen aktiviteetin lisääntymiseen. Ruotsin talous kasvaa ennakoituakin nopeammin, mutta kasvu perustuu pitkälle kotimaiseen kysyntään ja palveluvientiin. Ruotsin vahva kasvu ei siis tule merkittävästi näkymään Suomen viennissä. Kokonaisuudessaan maailmankaupan kasvu jää vaisuksi seuraavien kahden vuoden aikana.

Ennusteen taustaoletukset ovat suurelta osin kasvua tukevia. Rahapolitiikan viritys luo omalta osaltaan edellytykset taloudellisen aktiviteetin myönteiselle kehitykselle ennustehorisontilla. Lyhyet korot pysyvät euroalueen historiaan nähden ennätyskellisen alhaisina, sillä sekä vuonna 2016 että 2017 kolmen kuukauden euriborkoron ennustetaan pysyvän lievästi negatiivisena. Kymmenen vuoden korkotaso pysyy vastaavasti alhaisella tasolla, ollen 1,0 % ensi vuonna ja 1,5 % ennustejakson viimeisenä vuotena. Euron dollarikursin odotetaan edelleen heikkenevän ja vuoden

Pitkät korot euroalueella

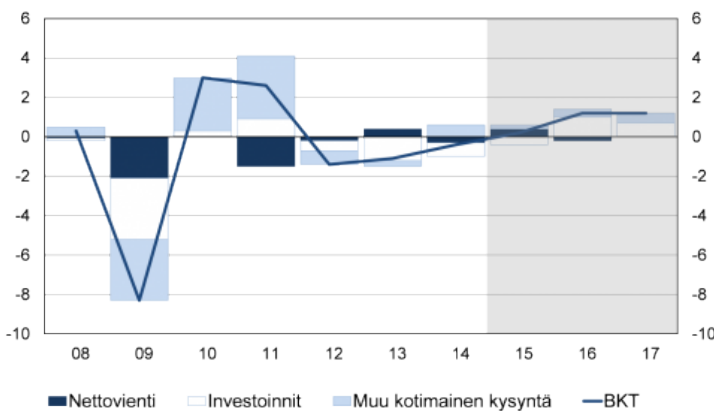
2017 aikana vaihtokurssi on pariteetissa. Euron heikkeneminen tukee viennin hintakilpailukykyä dollaria maksuvaluuttana käytävillä markkinoilla. Myös energian hinnan aleneminen edesauttaa Suomen kasvunäkymiä yritysten kustannusten laskun ja kotitalouksien tulojen nousun kautta. Ansiotasoindeksin ennustetaan kehittyvän maltillisesti, reilun prosentin, seuraavan parin vuoden aikana.

Kuluvana vuonna Suomen BKT:n ennustetaan kasvavan vain 0,2 %. Tavaroiden ja palvelujen vienti alenee 1,1 % edellisvuodesta. Suomen viennin rakenne on tällä hetkellä yksipuolinen ja lisäksi kustannustaso on liian korkea kilpailuilla maailmanmarkkinoilla. Heikon vientinäköymän myötä myös tuonti supistuu. Kotimaisista kysyntäeristä ainoastaan yksityinen ja julkinen kulutus kasvavat. Yksityisen kulutuksen myönteistä kehitystä tukee kotitalouksien reaalityulojen kasvu, minkä seurauksena yksityinen kulutus lisääntyy tänä vuonna 1,3 %. Yksityiset investoinnit laskevat 2,2 % ja ainoastaan maa- ja vesirakentamisen nähdään kasvavan. Muutaman suuren investointikohteen johdosta kone- ja laiteinvestoinneissa on nähtävissä piristymistä. Teollisuustuotannon pitkään jatkunut alamäki jatkuu edelleen ja tuotanto supistuu 2,2 % edellisvuodesta. Palvelutuotannon kasvuksi ennustetaan 0,8 %.

Työmarkkinoiden tilanne pysyy edelleen heikkona. Työttömyys nousee selvästi edellisvuodesta ja kuluvan vuoden työttömyysasteeksi ennustetaan 9,4 %. Pitkäaikaistyöttömien määrä on kasvanut nopeasti jo noin 115 000 henkeen ja rakennetyöttömien määrä on ylittänyt 200 000 hengen rajan. Myös työllisten määrän ennustetaan hiukan alenevan kuluvana vuonna. Työn tuottavuuden kehitys pysyy edelleen vaisuna. Kuluvana vuonna hinnat laskevat 0,1 prosentilla ja ilman päätösperäisiä veromuutoksia vuosi olisi selvästi deflatorisempi.

Vuoden 2016 kasvuksi muodostuu 1,2 %. Kasvun taustalla on pitkälti yksityisten investointien suotuisa kehitys. Tehdasteollisuuden rakennusinvestoinnit lisääntyvät ensi vuonna merkittävästi johtuen jo päätetyistä hankkeista. Kone- ja laiteinvestoinnit kääntyvät myös selvään kasvuun ja siten yksityisten investointien ennustetaan kasvavan 5,8 %. Nettoviennin vaikutus talouskasvuun säilyy ensi vuonna negatiivisena. Huolimatta viennin asteittaisesta paranemisesta tuonti lisääntyy nopeammin johtuen kotimaisen kysynnän virkoamisesta. Yksityisen kulutuksen kasvu lievästi hidastuu kuluvasta vuodesta reaalityulojen kehittyessä vaatimattomasti. Ensi vuonna verotukseen liittyvien päätösperäisten tekijöiden johdosta inflaatio kiihtyy lähelle yhtä prosenttia. Teollisuustuotannon ennustetaan vihdoinkin kääntyvän maltilliseen 1,7 prosentin kasvuun. Taloudellisen aktiviteetin virkoaminen on kuitenkin niin vaatimatonta, että työmarkkinoiden tilanne ei tule olennaisesti paranemaan. Työttömyysaste jämähtää 9,4 prosenttiin ja työmarkkinoiden yhteensovitusongelmat ovat edelleen suuret.

BKT:n kasvu Suomessa ja siihen vaikuttavat tekijät
prosenttiyksikköä

Vuoden 2017 talouskasvuksi ennustetaan 1,2 %. Vaatimattoman kasvun taustalla on kokonaisuudessaan kotimainen kysyntä. Vuosien 2015–2017 kumulatiivinen kasvu jää vain 2,6 prosenttiin ja BKT:n määrä edelleen noin kolme prosenttia pienemmäksi kuin edellisessä suhdannehuipussa vuoden 2007 lopulla.

Julkinen talous pysyy edelleen alijäämäisenä pitkittyneen matalasuhdanteen sekä talouden rakenteellisten ongelmien vuoksi. Toteutetut sopeutustoimet ovat rajoittaneet julkisten menojen kasvua, mutta eivät ole pysäyttäneet sitä väestön ikääntymisestä aiheutuvan kuntiin kohdistuvan menopaineen vuoksi. Heikon tulokehityksen vuoksi myös alijäämä on kasvanut. Kolmen prosentin alijäämäraja rikkoutui v. 2014 ja näin on käymässä tänäkin vuonna. Alijäämä kuitenkin kääntyy hienoisen laskuun ennustejaksolla. Julkinen velka suhteessa BKT:hen jatkaa kasvuaan ja ylittää 60 prosentin rajan.

Suomeen saapuu vuoden 2015 aikana arviolta lähes 35 tuhatta turvapaikanhakijaa. Vuoden 2016 osalta ennusteessa laskentaperusteena on käytetty valtion talousarvion arviota 15 000 henkilöstä. Turvapaikanhakijoiden ennakoitua huomattavasti suurempi määrä on

aiheuttanut valtiolle kustannuksia, joiden takia hallitus esitti eduskunnalle vuoden 2016 ns. täydentävässä talousarvioesityksessä runsaan 450 miljoonaa euron lisäystä verrattuna varsinaiseen talousarvioesitykseen. Turvapaikanhakijoista noin joka kolmannen oletetaan saavan myönteisen turvapaikkapäätöksen. Jos nämä turvapaikan saavat henkilöt kotoutuvat onnistuneesti Suomeen, he lisäävät työn tarjontaa keskipitkällä aikavälillä. Tämä vaikutus jää kuitenkin ennusteperiodilla vähäiseksi. Pidemmällä aikavälillä voidaan nähdä, että maahanmuuttajat hidastavat työikäisen väestön supistumista.

Ennusteen riskit kansainvälisen talouden osalta ovat edelleen negatiiviset. Huolimatta euroalueen kasvun kohentumisesta ja Ison-Britannian ja Yhdysvaltojen hyvistä kasvunäkymistä, kansainvälinen talous on yhä altis negatiivisille shokeille. Kiinassa yksityisen sektorin velkaantuminen jatkuu nopeana ja varallisuuden, kuten asuntojen ja osakkeiden hintojen, nousu on ollut nopeaa. Hidastuvan kasvun oloissa näistä saattaa aiheutua markkinahäiriöitä. Venäjän taloudellinen kehitys tulee olemaan lähivuodet heikkoa.

Kasvua tukevan kevyen rahapolitiikan johdosta on ollut havaittavissa lisääntyntä halukkuutta riskinottoon ja sijoitusvirtoja on ohjautunut ennen kaikkea asunto- ja osakemarkkinoille. Rahoitusmarkkinoiden shokiensietokyky on tällä hetkellä heikko ja siten markkinat voivat nopeasti heilahdella aiheuttaen voimakkaitakin nimellishintojen muutoksia. Rahoitusmarkkinoiden riskien ja reaalityökalouden välinen yhteys on nykyoloissa kenties tiiviimpi kuin aikaisemmin.

Kotimaiset riskit liittyvät edelleen reaalityökalouden kehitykseen ja työmarkkinoihin. Näyttää siltä, että Suomen talouskasvu on jäämässä

myös lähivuosina alhaisemmaksi. Reaalitalouden suotuisa kehitys on välttämätön ehto julkisen talouden tilan kestäväälle paranemiselle. On syytä korostaa sitä, että ennustetun kaltainen talouskehitys ei itsessään tule merkittävästi kohentamaan julkisen talouden tilaa Suomessa.

Talouspolitiikassa avoimen sektorin kilpailukyvystä huolehtiminen on etusijalla. Suomen talouden kilpailukykyongelmat on jo pitkään tiedostettu, mutta toimenpiteet ovat jääneet

yhä puolitiehen. Vero- ja tulonsiirtojärjestelmän kannustavuuteen ja työmarkkinoiden toiminnan tehokkuuteen vaikuttaminen ovat tekijöitä, joihin talouspoliittisilla päätöksillä voidaan vaikuttaa. Kansainvälisessä kilpailussa kustannusrakenteeseen liittyvät tekijät ovat merkittävässä asemassa markkinaosuuksista kilpailtaessa. Työmarkkinoiden yhteensopivuusongelma tulee ilman rakenteellisia muutoksia muodostumaan kasvun esteeksi jo lähivuosina ehdolla, että talouskasvu pirstyy.

Kansainvälinen talous

Kehittyvien talouksien ja investointien vaimea kasvu hidastaa maailmantaloutta

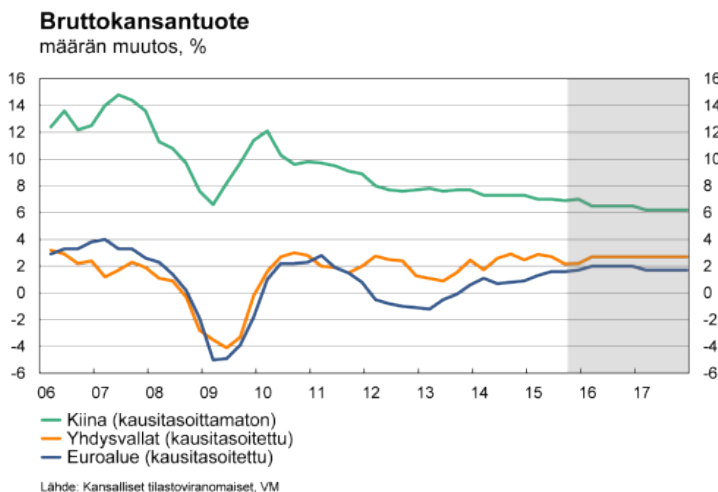
Maailmantalouden näkymät ovat kahtiajakoiset. Yhtäältä teollisuusmaissa kasvu kiihtyy, toisaalta monien kehittyvien talouksien kehitys heikkenee. Kiinan poikkeuksellisen pitkään vahvana pysynyt talouskasvu tulee hidastumaan, ja Venäjä ja Brasilia pysyvät ensi vuonna taantumassa. Kiinan kasvun hidastuminen ja rakennemuutos heikentävät monien kehittyvien talouksien ja raaka-ainetuottajien kasvua ennen kaikkea Aasiassa, Oseaniassa ja Lähi-idässä. Saharan eteläpuolisessa Afrikassa kasvu jatkuu ja Etelä-Afrikassakin kasvu hieman kiihtyy randin heikennyttä ja raaka-ainehintojen laskun pysähdyttyä.

jöiden vaikutus hiipuu ennustejakson loppua kohden. Myös luoton tarjonta ja rahoitusolot ylipäättään ovat kohentuneet ja finanssipolitiikka jarruttaa kasvua aiempaa vähemmän. Edellä mainitut tekijät kohentavat erityisesti kulutuskysyntää, mutta investoinnitkin elpyvät hitaasti. Poikkeuksellisen runsas maahanmuutto EU-alueelle tuo lisäsykäyksen kysyntään, mutta heikentää julkistalouksien tasapainoa.

Muun muassa Espanjassa ja Irlannissa vahvan kasvun palautumista ovat edistäneet aiemmin tehdyt rakenneuudistukset. Toisaalta euroalueen kasvua edelleen jarruttaa korkeana pysyttelevä työttömyys, joka vaimentaa tarjonnan mahdollisuuksia. Isossa-Britanniasa ja Ruotsissa kasvu pysyy vahvana ja työllisyys hyvällä tasolla.

Laajapohjainen kasvu jatkuu Yhdysvalloissa. Sitä tukevat paitsi energian edullinen hinta, myös suotuisasti kehittyneet työmarkkinat, keventynyt finanssipolitiikka ja kotitalouksien taseiden vahvistuminen. Talous on saavuttanut täystyöllisyyden ja uusia avoimia työpaikkoja syntyy jopa enemmän kuin työntekijöitä eroaa tai palkataan. Sekä nimellisten että reaali-palkkojen nousuvauhti on vahvempaa kuin kertaakaan finanssikriisin jälkeen, ja kuluttajien luottamus on palautunut historialliseen mediaaniinsa. Myös investoinnit tulevat kasvamaan kohtuullista vauhtia. Dollari on vahvistunut mm. korkojen nousuodotusten vetämänä, mikä osaltaan jarruttaa vientiä ja kasvattaa tuontia.

Sekä Euroopassa että Yhdysvalloissa tuottavuuskasvu on hidastunut ja supistaa tarjon-

Euroalue on kääntynyt kasvuun, osaltaan öljyn alentuneen hinnan ja euron kurssin heikentymisen vuoksi. Näiden suotuisten teki-

nan kasvumahdollisuuksia. Varsinkin Euroopan ikääntyvillä työmarkkinoilla tuottavuuden merkitys tulee korostumaan. Rakenteellisilla uudistuksilla voitaisiin tuottavuuskasvun edellytyksiä kohentaa.

Kiinassa teollisuuden, rakentamisen ja tavaraviennin kasvut ovat jo hidastuneet ja nämä trendit tulevat jatkumaan. Talous on siirtymässä vienti- ja investointivetoisesta kasvusta kotimaiseen kulutukseen ja palveluihin tukeutuvaan malliin. Jos maan politiikka onnistuu, kasvu hidastuu hallitusti, aluksi noin kuuteen prosenttiin.

Japanissa kasvupotentiaali on alle 1 %. Tällöin pienetkin negatiiviset shokit voivat pudottaa maan tekniseen taantumaan. Japanin vienti ei ole elpynyt pitkään jatkuneesta elvytyksestä ja jenin massiivisesta devalvoitumisesta huolimatta. Työmarkkinat pysyvät kiireinä, ja palkkojen nousu ennustejaksolla tulee kotitalouksien kysyntää.

Maailmankauppa pysyy vaatimattomana

Maailmankaupan kasvu on hiipunut mm. Kiinan teollisuustuotannon hidastumisen ja teollisuusmaiden vähäisten investointien vuoksi. Tuonnin kasvu tulee säilymään poikkeuksellisen vaatimattomana, erityisesti kehittyvissä talouksissa. Ennen kriisiä kauppa kasvoi noin kaksinkertaista vauhtia suhteessa tuotantoon, mutta nyt se kasvaa jopa hitaammin kuin tuotanto. Näin hidas kaupan kasvu on ennen liittynyt vain taantumiin.

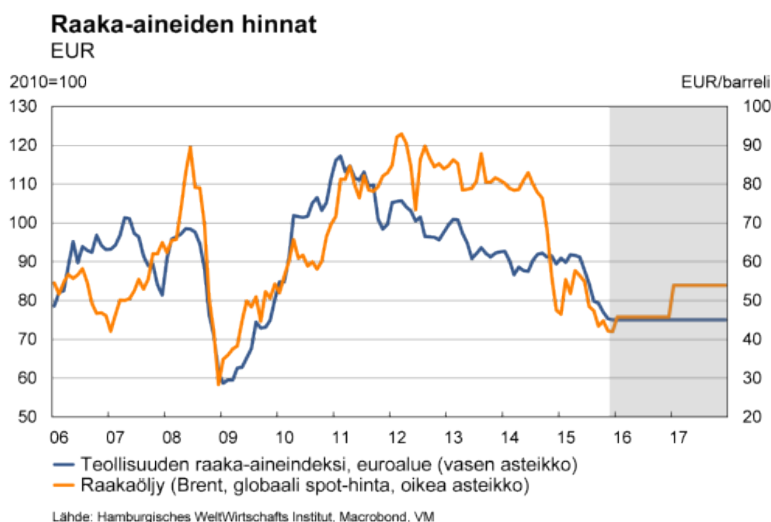
Suomen markkinaosuus maailmankaupassa on edelleen supistunut, mutta lasku on hidastumassa, ja euroalueella Suomi on lähes saavuttanut kriisiä edeltäneen markkinaosuuksensa. Sen sijaan Suomen osuus mm. Ruot-

sin ja Venäjän markkinoilla laskee edelleen. Maailmankaupasta ei synny Suomeen vielä kukaan toivottua kysyntäsykäystä.

Inflaatio pysyy erittäin maltillisena

Raakaöljyn hinta on laskenut jyrkästi ennen kaikkea kehittyvien talouksien heikentyneiden näkymien, Yhdysvaltain kasvaneen tuotannon sekä OPEC:n korkeana pysyneen tarjonnan vuoksi. Sopusuhteisesti Iranin ydinkiihosta tulee edelleen laajentamaan raakaöljyn tarjontaa. Hinnan odotetaan nousevan vain hyvin maltillisesti. Kun kaikissa tuotteissa ja palveluissa on välituotteena energiaa, välittyy öljyn hintashokki hintoihin läpi talouden.

Myös teollisuuden muiden raaka-aineiden hinnat ovat laskeneet nopeasti, kun kehittyvien talouksien kysynnän kasvu on aiempaa hitaampaa ja tarjontaa edelleen runsasta. Raaka-aineiden hinnat ovat ilmeisesti saavuttamassa pohjansa. Lisäksi Kiinassa tuottajahintojen aleneminen on jatkunut kiihtyvällä vauhdilla. Yhdessä nämä tekijät ovat kääntäneet maailman vientihinnat voimakkaaseen laskuun. Myös inflaatio-odotukset ovat erittäin alhaiset. Näin teollisuusmaiden keskuspankeilla säilyy mahdollisuus epätavallisen rahapolitiikan jatkamiseen. Varsinaisen deflaatiokierteen uhkaa ei kuitenkaan ole näköpiirissä.

Korkojen normalisoituminen alkaa Yhdysvalloissa tänä vuonna. Euroalueen korot tulevat nousemaan ennustejaksolla erittäin hitaasti ja tulevat jäämään selvästi alemmalle tasolle kuin mihin kriisiä edeltävällä ajalla totuttiin.

Riskit painottuvat edelleen alasuuntaan

Kiinassa erityisesti yksityisen sektorin nopea velkaantuminen on jatkunut. Korkea ja kasvava velkataso yhdistettynä hidastuvaan kasvuun ja talouden rakennemuutokseen saattaa synnyttää shokkeja, jotka Kiinan markkinoiden koon ja globaalien arvoketjujen vuoksi voivat vaikuttaa laajalti erityisesti raaka-aineiden ja investointitavaroiden tarjoajiin. Pidemmällä aikavälillä ei myöskään ole selvää, miten hyvin Kiina onnistuu uudistamaan talousmallinsa ja korvaamaan teollisuuden, investointien ja viennin merkitystä kotimaisella kulutuksella ja palveluilla. Kiinan kasvun hidastuminen ja rakennemuutos voivat myös aiheuttaa ennustettua suurempia vaikeuksia erityisesti kehittyville talouksille.

Euroalueella vallitsevat edelleen alasuuntaan painottuvat riskit. Talouksien toipuminen vel-

ka- ja finanssikriisistä saattaa olla ennustetuakin hankalampaa, kun suotuisten olosuhteiden vaikutus tulee hiipumaan. Ei myöskään ole selvää, miten vakavasti velkaantuneet jäsenmaat tulevat hoitamaan julkisen sektorin taseidensa sopeutuksen, ja sopeutus saattaa supistaa kysyntää ennustettua enemmän.

Geopoliittiset jännitteet mm. Venäjällä ja Lähi-idässä varjostavat edelleen kasvunäkymiä. Luottamus ei kuitenkaan ole heikentynyt samassa määrin kuin monissa aiemmissa poliittisissa ja valuuttakriiseissä.

Venäjän taloustilanne pysyy tukalana. Taantumän jälkeenkin kasvu tulee olemaan merkittävästi aiempaa hitaampaa, eikä ole selvää, miten maa sopeutuu tähän. Poliittiset jännitteet pitävät epävarmuutta koholla ja saattavat edelleen syventää Venäjän taantumaa. Geopoliittiset riskit saattavat heijastua luottamukseen ja hidastaa kasvua EU:ssa.

Erittäin alhaiset korot teollisuusmaissa sekä lisääntynyt halukkuus riskinottoon ovat ohjanneet sijoitusvirtoja mm. asunto- ja osake-markkinoille, mikä on voinut johtaa yliarvostuksiin hinnoittelussa. Esimerkiksi Ruotsissa asuntojen hinnat ovat kohonneet erittäin nopeasti. Epätavallisen rahapolitiikan loppuminen ennustejaksolla, korkojen alkava nousu sekä Yhdysvaltain dollarin vahvistuminen voivat aiheuttaa vahvoja reaktioita rahoitusmarkkinoilla. Etenkin monissa kehittyvissä talouksissa saatetaan nähdä voimakkaita pääomaliikkeitä, kun niissä on otettu paljon dollarimääristä velkaa.

Positiivisina riskeinä alempi öljyn hinta saattaa kohentaa öljyä tuovien maiden kysyntää ennustettua enemmän taikka tuottavuus kääntyä ennustettua voimakkaampaan kasvuun.

Kysyntä ja tarjonta

Viennin kasvu edelleen hidasta

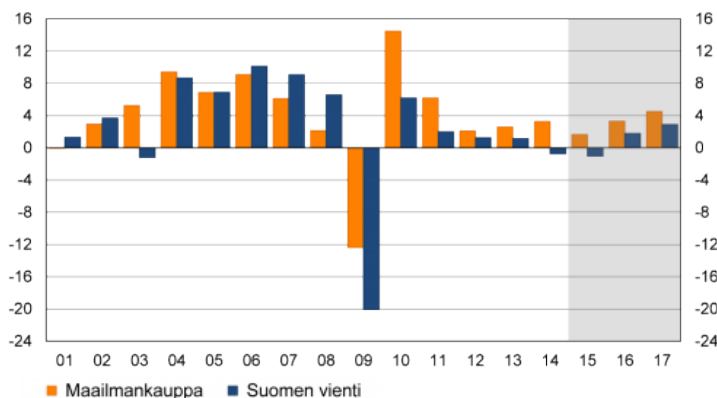
Tilastokeskuksen joulukuussa 2015 julkaiseman neljännesvuositilipidon mukaan vienti supistui 0,7 % vuoden 2015 kolmannella neljänneksellä edellisestä neljänneksestä. Ennustejaksolla vienti kääntyy hitaaseen kasvuun maailmantalouden kasvun palautuessa. Euro dollarikurssin heikentymisellä on viennin kasvua tukeva vaikutus, sillä suurin osa ulkomaankaupasta käydään dollareissa tai euroissa.

Vuonna 2015 vienti supistuu 1,1 %. Venäjän heikko taloustilanne ja kauppapakotteet vaikuttavat vielä vuoden 2015 vientiin negatiivisesti. Huolimatta euroalueen toipumisesta vienti sinne ei ole kasvanut toivotulla tavalla.

Vuosina 2016 ja 2017 viennin kasvu kiihtyy 1,8 ja 2,9 prosenttiin. Koska maailmankauppa kasvaa tätä nopeammin, Suomi menettää edelleen markkinaosuuksiaan maailmankaupassa ennustejaksolla. Suomen vientikysyntä hidastuu kehittyvien talouksien nopeimman talouskasvun vaiheen hidastuessa. Ennustejaksolla Suomi pystyy pitämään kiinni markkinaosuudestaan euroalueella, minkä vuoksi markkinaosuuksien pieneneminen hidastuu viime vuosiin verrattuna.

Joulukuussa julkaistun neljännesvuositilipidon mukaan tuonti kasvoi 1,8 % vuoden 2015 kolmannella neljänneksellä edellisestä neljänneksestä. Viennin, investointien ja kulutuksen kääntymisen kasvuun kiihdyttävät tuontia jo v. 2016 siten, että nettoviennin vaikutus bruttokansantuotteeseen on negatiivinen ennustejaksolla.

Maailmankauppa
määrän muutos, %

Lähde: CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis, Tilastokeskus, VM

Vaihtosuhte parantanut vaihtotasetta

Tuontihinnat laskevat edelleen, mutta hintojen lasku on jo hidastunut ja niiden ennustetaan kääntyvät nousuun ensi vuonna piristävän maailmankaupan ja valuuttakurssin heikkenemisen vetäminä. Tuontihintojen voimakkaaseen laskuun v. 2015 vaikututtaa erityisesti öljyn hinnan lasku. Vientihintojen lasku on ollut tuontihintoja maltillisempaa, joten vaihtosuhteen kehitys on kääntynyt selvästi positiiviseksi. Maailmanmarkkinahintojen lasku pysähtyy vuoden 2016 aikana ja tämän seurauksena sekä tuonti- että vientihinnat kääntyvät maltilliseen nousuun. Vaihtosuhte paranee hivenen ennustejaksolla.

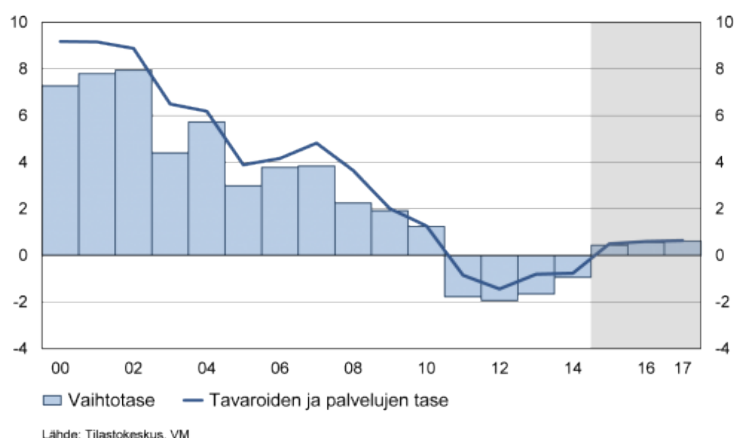
Vaihtotaseen alijäämä on parantunut vuoden 2015 alkupuolella nopeasti. Vuoden 2015 kolmannen neljänneksen lopussa vaihtotaseen 12 kuukauden summa oli jo 0,6 mrd. euroa eli 0,3 % ylijäämäinen suhteessa brutto-

kansantuotteeseen. Suurin osa vaihtotaseen vahvistumisesta johtuu kauppataaseesta, mutta myös ensitulo ulkomailta on ollut viimeisen 12 kuukauden aikana positiivinen. Vaihtotaseen paraneminen on seurausta myös vaihtosuhteen nopeasta vahvistumisesta. Ennustejaksolla kauppataase jatkaa paranemistaan. Myös vaihtosuhteen lievä paraneminen auttaa lisäämään vaihtotaseen ylijäämää lähes 0,5 mrd. eurolla. Vuonna 2017 vaihtotase on jo 1,3 mrd. euroa ylijäämäinen eli 0,6 % suhteessa bruttokansantuotteeseen.

lisen tilanteen osalta onkin heikentynyt syksyn aikana tuntuvasti, niin kuluttajat ovat pitäneet ajankohtaa silti edelleen hyvänä kestokulutushyödykkeiden hankinnan kannalta. Tämä on näkynyt myös uusien autojen kysynnässä. Autojen myyntiä ovat vauhdittaneet patoutunut kysyntäpaine, määräaikainen romutuspalkkiokokeilu sekä autokaupan tarjoamat alennukset. Kestokulutushyödykkeiden kysynnän ennakoitaankin kasvavan tänä vuonna lähes 5 %.

Yksityisen kulutuksen kasvua tukee myös pankkien markkinoimien asuntolainojen määrälliset 6-12 kuukauden mittaiset lyhennysvapaat. Helmi-lokakuussa asuntoluottoja järjestettiin uudelleen noin 14 mrd. euroa enemmän viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Kuluttajien luottamuksen heikentymisen myötä varovaisuussäästämisen lisääntyminen lisääntyy. Kotitalouksien ostovoiman kasvu ei siten näy tänä vuonna täysimääräisesti yksityisessä kulutuksessa säästämisasteen noustessa. Vuonna 2015 yksityisen kulutuksen kasvu nopeutuu 1,3 prosenttiin.

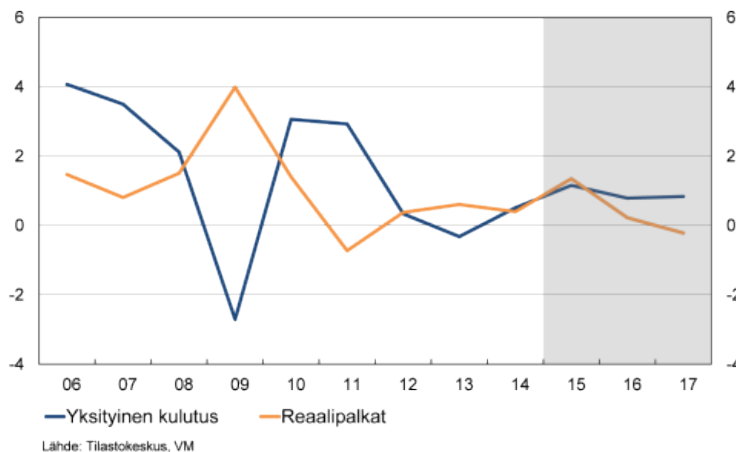
Vaihtotase
suhteessa BKT:een, %

Yksityinen kulutus

Työllisyytilanteen heikkenemisestä huolimatta kotitalouksien reaalitylöjen kasvu nopeutuu tänä vuonna 1,6 prosenttiin. Kuluttajien ostovoimaa vahvistaa poikkeuksellisen maltillinen hintakehitys, joka on seurausta öljyn ja muiden raaka-aineiden hintojen laskusta. Myönteisestä tulokehityksestä huolimatta kuluttajien odotukset ovat kuitenkin heikentyneet jyrkästi huhtikuusta lähtien. Epävarmuutta on ruokkinut osaltaan työttömyyden nousu. Vaikka luottamus oman taloudel-

Yksityinen kulutus ja reaalitylö
määrän muutos, %

lisen taloudellisen aktiviteetin kohenemisen myötä työllisyytilanne paranee ensi

vuonna mutta samanaikaisesti kotitalouksien reaalityulojen kasvu kuitenkin hidastuu 0,8 prosenttiin kuluttajahintojen nousun nopeutuessa. Julkisen velkaantumisen hillitsemiseksi valtion menoja leikataan hallituskauden aikana noin 3,5 mrd. eurolla. Menojen sopeuttaminen yhdessä julkisiin palveluihin liittyvien asiakasmaksujen nousun kanssa pienentää kotitalouksien käytettävissä olevia tuloja noin miljardilla eurolla vuosina 2016–2017.

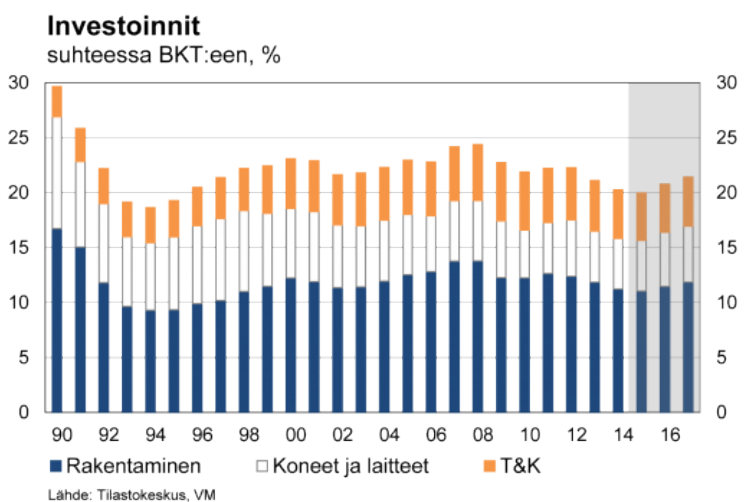
Ennustejakson aikana menosopeutuksen vaikutuksia kotitalouksien käytettävissä oleviin tuloihin vaimentavat kuitenkin valtion tuloverotukseen toteutettavat kevennykset. Ansiotulojen verotusta kevennetään ensi vuonna siten, että verotus ei ansiotason nousun ja verojärjestelmän progressiivisuuden seurauksena kiristy. Vuonna 2017 työllisyyden koheneminen jatkuu ja yksityisen kulutuksen kasvu säilyy 0,8 prosentissa. Tämän edellytyksenä on se, että kuluttajien luottamus kehittyä myönteisesti.

Poikkeuksellisen alhainen korkotaso yhdessä kohenevan työllisyyden kanssa ylläpitää kotitalouksien velanottohalukkuutta. Myös lyhennysvapaiden käyttö osaltaan kasvattaa kotitalouksien velkaantuneisuutta. Kotitalouksien velka kasvaakin ennustejakson aikana hieman niiden käytettävissä olevia tuloja nopeammin. Tämän seurauksena velkaantumistaso nousee yli 123 prosenttiin v. 2017. Korkotason hienoinen nousu ennustejakson lopulla ei riitä hillitsemään kotitalouksien velkaantumista.

Yksityiset investoinnit piristyvät vuonna 2016

Tilinpidon tietojen mukaan investoinnit ovat supistuneet odotettua enemmän ja tämän ta-

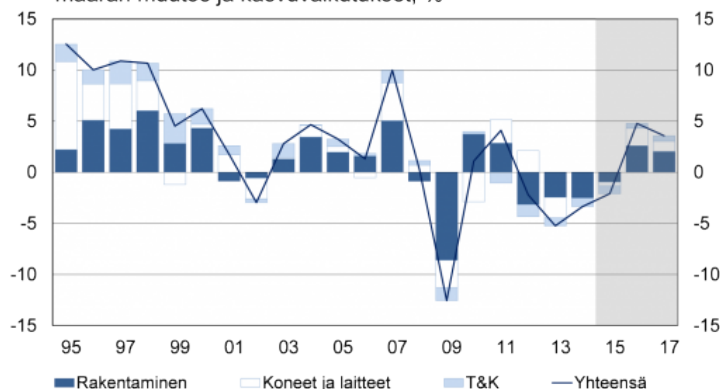
kia kuluvaan vuoden ennustetta on tarvetta heikentää -2,1 prosenttiin. Vuonna 2016 investointien kasvun arvioidaan vauhdittuvan noin viiteen prosenttiin erityisesti tuotannollisten rakennusinvestointien sekä kone- ja laiteinvestointien vetäminä. Suurimpana yksityisenä kasvutekijänä on Äänekoskelle toteutettava metsäteollisuuden 1,2 mrd. euron investointihanke. Vuonna 2017 investointien kasvuvauhdin arvioidaan hidastuvan hieman ensi vuodesta, mutta kumpanakin vuonna investointien kasvukontribuutio bruttokansantuotteeseen säilyy merkittävänä. Samalla investointien suhde bruttokansantuotteeseen kääntyy nousuun.

Asuinrakennusinvestoinnit ovat keskittymässä vahvasti pääkaupunkiseudulle ja muihin kasvukeskuksiin kaupungistumisen jatkuessa ja suurten ikäluokkien siirtyessä yhä enemmän kerrostaloasumiseen. Vaikka talouskasvun ennustetaan lähivuosina olevan melko vaatimatonta, pitävät negatiivinen reaalikorko ja lievästi paraneva työllisyyskehitys asuntoaloitukset kasvussa. Tuotannolliset rakennusinvestoinnit ovat sekä teollisuus- ja varastoinvestointeja että liikekeskuksia. Myös sairaaloiden ja koulujen rakennusluvut ovat kasvussa.

Investoinnit

määrän muutos ja kasvuvaikutukset, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

Maa- ja vesirakentamisinvestoinnit ovat kehittyneet tilinpidon mukaan erittäin vahvasti vuoden 2015 kolmella neljänneksellä ja siksi vuoden 2015 kasvuksi on arvioitu runsaat 3 %. Investoinneista maa- ja vesirakentaminen on ainoa kasvussa oleva erä v. 2015. Ennusteperiodilla kasvun arvioidaan jatkuvan sekä yksityisen että vuosina 2016–2017 julkisen investointikysynnän kasvaessa.

Kone- ja laiteinvestoinnit nousevat ensi vuonna selvästi, jopa 7 %, kun Äänekosken päälaitteiden asentaminen alkaa. Vuonna 2017 investoinnit laskevat muutamalla neljänneksellä jätti-investoinnin valmistuessa, mutta palaavat pian kasvuun vientikehityksen vähitellen parantuessa.

T&k-investoinnit ovat laskeneet jo monta vuotta peräkkäin ja vasta v. 2016 päästään kasvusuuntaan. Silloinkin nousu on melko vaatimatonta, sillä julkisen rahoituksen leikkaukset näkyvät investointivauhdissa.

Kone- ja laiteinvestoinnit ja kapasiteetin käyttöaste

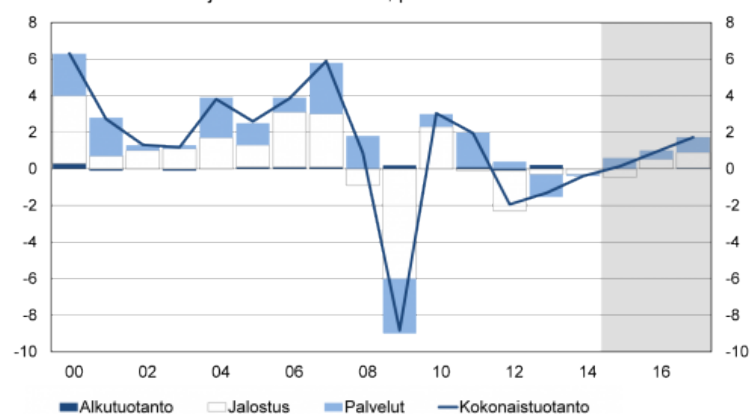
Lähde: Tilastokeskus

Tuotantopohja laajenee palveluista jalostukseen

Kansantalouden arvonlisäys ei ole lisääntynyt juurikaan neljään vuoteen. Tämä vuosi ei siis ole merkittävä poikkeus, vaikka tuotannon odotetaan lisääntyvän 0,1 %. Alkuvuoden kasvun jälkeen kokonaisarvonlisäys kääntyi uudestaan laskuun syksyllä, sillä teollisuus- ja palvelutuotanto supistuivat kesän jälkeen. Muista päätoimialoista kasvua kolmannella neljänneksellä oli vain rakentamisessa, 0,1 % toisesta vuosineljänneksestä.

Kokonaistuotanto toimialoittain

määrän muutos ja kasvuvaikutukset, prosenttia

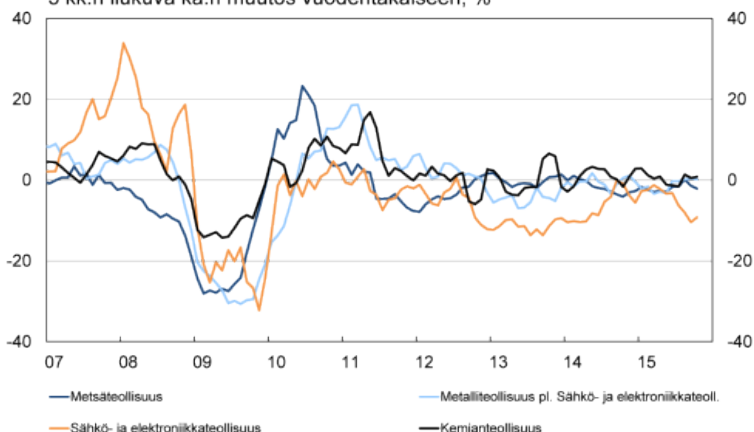

Lähde: Tilastokeskus, VM

Talouskasvu on elpymässä yksityisten palveluiden ja rakennustoiminnan voimin. Toipuminen on vaimeaa ja vähittäistä, koska se perustuu vain muutamaan toimialaan. Talouden aktiviteettia ylläpitävät tänä vuonna vain muutamat yksityisten palveluiden toimialat sekä alkutuotanto. Taloutta supistavat laajalti teollisuuden toimialojen pienentyvä arvonlisäys. Maailmankaupan kasvun nopeutuminen ja investointihyödykkeiden lisääntyvä kysyntä elvyttävät ensi vuonna tuotannon noin prosentin ja seuraavana vuonna runsaan puolen toista prosentin kasvuun. Tuotannon rakennemuutos etenkin elektroniikka- ja osin metsäteollisuudessa hidastaa kasvua vientikysynnän kohentumisesta huolimatta.

Teollisuustuotannon volyymi-indeksi toimialoittain

3 kk:n liukuva ka:n muutos vuodentakaiseen, %

Lähde: Tilastokeskus

Teollisuuden suhdannenäkymät säilyivät vaakaana loppuvuonna. Tuotanto-odotus koheni vain hiukan syksystä, joten kasvu tulee lähikuukausina olemaan niukkaa ja epäyhtenäistä. Eniten kasvua odottavia yrityksiä on elintarvike- sekä kemianteollisuudessa. Laskua taas ennakoidaan etenkin tekstiili- ja puuteollisuuteen. Vientikysynnän elpyminen ja valuutan ulkoisen arvon heikkeneminen tukevat teollisuuden tuotantoa jatkossa. Tänä vuonna teollisuuden arvonlisäys supistuu vielä runsaat 2 %, mutta lisääntyy ensi vuonna noin kaksi ja seuraavana noin kolme prosenttia.

Rakennustoiminnassa suhdannenäkymät ja tuotanto-odotus ovat vuoden kuluessa kohentuneet merkittävästi. Uusien tilausten määrä kasvoi kolmannella vuosineljänneksellä, mikä näkyi myös rakennuslupien kaksinumeroisena kasvuna. Rakennuslupien laaja-alainen kasvu lupaa myönteistä kehitystä korjausrakentamisen lisäksi myös uudisrakentamiseen, erityisesti kasvukeskusten asuntorakentamiseen, julkisiin rakennushankkeisiin sekä tuotannollisiin rakennuksiin. Tänä vuonna rakentamisen arvonlisäys supistuu neljättä vuotta peräkkäin, nyt ½ %. Ensi vuonna rakentaminen kasvaa vajaat kaksi ja seuraavana vuonna kolme prosenttia uudisrakennustoiminnan elpyessä.

Rakentamisen luottamus ja tuotanto

saldo ja muutos vuodentakaiseen, %

— Rakentamisen luottamusindikaattori, kausitasoitettu, saldoluku, Suomi

— Arvonlisäys yhteensä, rakentaminen, viitevuoden 2010 hintoihin, kausitasoitettu sarja, YoY

Lähde: Tilastokeskus, Euroopan komissio

Palvelutuotannon myyntiodotukset ovat loppuvuodelle kohentuneet merkittävästi. Joka kuudes palveluyritys odottaa kasvua lähikuukausina ja erityisesti kasvunäkymiä on rahoitus- ja vakuutusalaalla sekä tieto- ja viestintäpalveluyrityksissä. Toisaalta myynti laskee majoitus- ja ravintolapalveluissa eikä kotitalouksien vaimea ostovoiman kehitys tue kaupan myyntiä. Tänä ja ensi vuonna palveluiden tuotanto lisääntyy lähes prosentin. Seuraavana vuonna tuotanto lisääntyy noin 1½ %.

Palvelutuotanto

muutos vuodentakaiseen, prosenttia ja saldoluku, 3kk

— Tuotannon suhdannekuvaaja, palvelut (vasen asteikko)

— Palvelualojen luottamusindikaattori (oikea asteikko)

Lähde: Tilastokeskus, Euroopan komissio

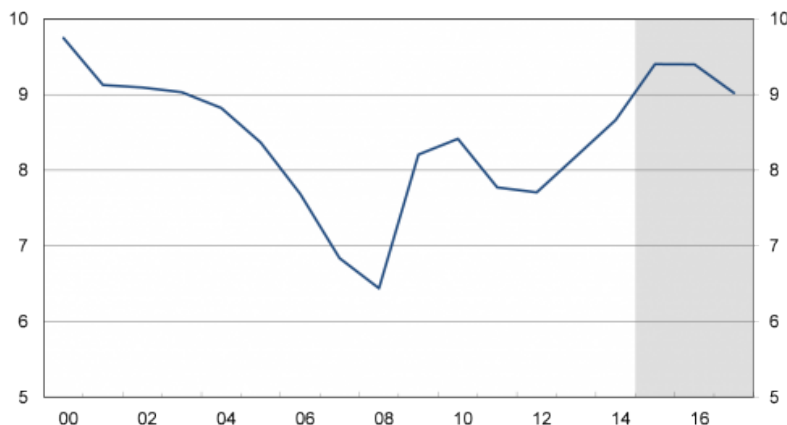
Työllisyys, hinnat ja palkat

Työllisyyden heikkeneminen hidastunut

Työllisten määrä laski nopeasti alkuvuonna, mutta syys-lokakuussa työllisyys on kääntynyt jopa lievään kasvuun. Työllisiä oli tammi-lokakuussa 0,3 % vähemmän kuin vastaavana aikana viime vuonna. Työllisten määrän ennustetaan jäävän tänä vuonna hieman viime vuotta pienemmäksi.

Työttömyys kasvoi alkuvuonna varsin nopeasti, mutta syksyllä työttömyyden kasvu on hidastunut sekä Tilastokeskuksen otospohjaisen työvoimatutkimuksen että Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston mukaan. Työttömyysasteen trendi oli lokakuussa 9,3 %. Alkuvuoden korkeammista työttömyyslukemista johtuen ennuste koko kuluvaan vuoden työttömyysasteelle on 9,4 %.

Työttömyysaste
%

Lähde: Tilastokeskus, VM

Bruttokansantuotteen kasvu vuosina 2016 ja 2017 kääntää myös työllisyyden maltilliseen nousuun ja työttömyyden hitaaseen laskuun.

Työttömyys pysyy kuitenkin korkeana koko ennustejaksolla. Vuosina 2016 ja 2017 työllisyyden ennustetaan paranevan 0,4 % vuodessa. Työttömyysaste pysyttelee ensi vuonna tämän vuoden lukemissa, mutta laskee 9 prosenttiin v. 2017.

Pitkäaikais- ja rakennetyöttömien määrän kasvu on hidastunut alkuvuoteen verrattuna, mutta tilanne on edelleen vakava. Yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleita oli lokakuussa 113 000, eli vajaat 20 000 enemmän kuin vuotta aiemmin. Rakennetyöttömien määrä oli TEM:n työnvälitystilaston mukaan lokakuussa 206 000; myös vajaat 20 000 henkilöä enemmän kuin vuotta aiemmin. Suhdannetilanteen parantuessakin suuri rakennetyöttömyys tulee hidastamaan työttömyyden vähenemistä.

Työllisyystilanteen kohentumisen esteenä ovat heikon suhdannekehityksen lisäksi erilaiset alueelliset ja ammatilliset yhteensopivuusongelmat työttömien työnhakijoiden ja avointen työpaikkojen välillä. Avointen työpaikkojen määrä on lisääntynyt tänä vuonna sekä TEM:n että Tilastokeskuksen tietojen perusteella, mutta tämä ei ole vähentänyt työttömien määrää. Tämä viittaa työmarkkinoiden toiminnan mahdolliseen heikentymiseen.

Kuluvana vuonna työttömyys on levinnyt entistä tasaisemmin kaikkiin maakuntiin ja ammattiryhmiin. Samoin työttömyys on kasvanut entistä tasaisemmin eri koulutusasteilla; korkeasti koulutettujen työttömyys on lisääntynyt jopa hieman muita nopeammin viime kuukausina.

Sekä työllisyysastetta että työvoiman osallistumisastetta tarkasteltaessa huolestuttavaa on se, että erityisesti 25–54-vuotiaiden työllisyys on heikentynyt viime aikoina. Pitkäaikaistyöttömyyden kasvu on myös ollut nopeinta tässä ikäryhmässä. Positiivisena voidaan pitää vanhemmissa ikäryhmissä tapahtunutta työllisyys- ja osallistumisasteen nousua, sillä näiden ikäluokkien suhteellinen osuus väestöstä kasvaa.

Työllisyysasteen nostamisessa keskeistä on työmarkkinoiden rakenneuudistusten ohella pyrkiä ehkäisemään työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymistä ja edistää työssä jaksamista. Niin sanottu ”eläkeputki”, eli ansiosidonnaisen työttömyystuen lisäpäivät, tarjoaa työnantajille kannusteen vanhempien työntekijöiden irtisanomiseen ennen varsinaista eläkeikää, mikä ei ole omiaan edistämään työllisyyttä.

Osa-aikatyöllisten määrä on Suomessa suhteellisen pieni kansainvälisesti vertailtuna, joten työllisyysasteen merkittävä nostaminen vaatinee myös osa-aikatyön lisäämistä. Työajan pidentäminen kokoaikaisten työntekijöiden osalta sen sijaan voi heikon työvoiman kysynnän vallitessa jopa laskea työllisyysastetta.

Työnvälitystilaston tilastoima rekisteröityneiden työttömien työnhakijoiden lukumäärä ja Tilastokeskuksen otospohjainen työttömyys antavat osin erilaisen kuvan työttömyyden tasosta ja kehityksestä. Tällä hetkellä eroa Tilastokeskuksen ja TEM:n ilmoittamien työttömyyslukujen välillä lisää erityisesti se, että osa työttömistä on luopunut aktiivisesta työhausta heikon suhdannetilanteen takia. Tilastokeskuksen työttömyyskäsite edellyttää aktiivista työnhakua ja ei-aktiiviset työttömät luokitellaan työvoimatutkimuksessa ”piilotyöttömiksi”. Eroja työttömien lukumäärissä selittävät myös tilastointimenetelmien ja lainsäädännön muutokset.

Hintojen nousu edelleen hidasta

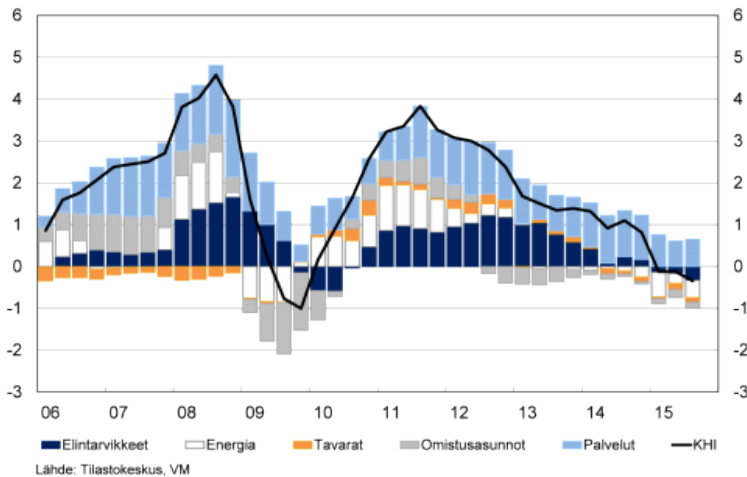
Inflaatiopaineet ovat ennustejaksolla tavanomaista pienemmät, sillä kansantalouden käytössä on runsaasti vapaita resursseja, tuotantokuilu on edelleen selvästi negatiivinen ja inflaatio-odotukset ovat maltilliset. Ennuste perustuu oletuksiin lievästi nousevasta öljyn hinnasta, tuontihintojen laskun pysähtymisestä, maltillisista palkankorotuksista ja alhaisesta, mutta vähitellen nousevaksi kääntyvästä korkotasosta.

Viime vuoden lopulla inflaatio alkoi hidastua öljyn maailmanmarkkinahinnan voimakkaan laskun seurauksena. Öljyn maailmanmarkkinahinta on ollut vuoden alkupuolella selvästi viime vuotta matalampi ja siitä syystä kuluttajahinnat alenivat lokakuussa 0,3 % edellisvuodesta. Edellisen kerran kuluttajahinnat ovat laskeneet Suomessa kansainvälisen finanssikriisin jälkimainingeissa tammi-kuussa 2010.

Tänä vuonna kuluttajahintojen odotetaan pysyvän lähes viime vuoden tasolla. Kansallisella kuluttajahintaindeksillä mitaten hintojen ennustetaan laskevan 0,1 %. Useat tekijät selittävät tavanomaista hitaampaa hintakehitystä, mutta merkittävin yksittäinen syy on öljyn hinnan jyrkkä lasku. Öljyn keskimääräisen tynnyrihinnan oletetaan jäävän 48 euroon v. 2015, mikä laskee energian kotimaista kuluttajahintaa tuntuvasti.

Kuluttajahintaindeksi

prosenttimuutos ja kasvuvaikutukset

Energian laskenut hinta ei ole ainoa inflaatiota hillitsevä tekijä. Tavaroiden hinnan laskuun ovat vaikuttaneet heikko kysyntä ja alentuneet tuontihinnat. Syynä on mahdollisesti myös öljyn hinnan laskun vaikutusten kertautuminen. Palveluiden hinnat nousevat aiempaa hitaammin maltillisen palkkakehityksen ansiosta. Viime vuosina palveluiden hinnat ovat kohonneet lähes kolmen prosentin tahtia, mikä on ollut huomattavasti nopeampaa kuin euroalueella keskimäärin (1½ %), mutta nyt nousu on hidastunut vajaaseen kahteen prosenttiin.

Veronkorotukset ja palvelumaksut nostavat hintatasoa ennustejaksolla. Tämän vuoden aikana korotettiin useita välillisiä veroja mm. tupakkaveroa ja ajoneuvoveroa. Vuonna 2015 välillisten verojen korotuksen arvioidaan nostavan kansallista kuluttajahintaindeksiä noin 0,3 prosenttiyksikköä. Ensi vuonna veronkorotusten inflaatiota kiihdyttävä vaikutus on jopa 0,6 – 0,7 prosenttiyksikköä. Välillisen verotuksen edelleen jatkuva kiristyminen nostaa inflaatiota 0,2 prosenttiyksikköä. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen ylärajojen korotus liki 30 prosentilla nostaa inflaatiota 0,2 – 0,3 prosenttiyksikköä riippuen siitä, korottavatko kunnat mak-

suja täysimääräisesti vai vain osittain. Lisäksi Kela-korvausten aleneminen nostaa kuluttajahintoja ensi vuoden aikana 0,2 prosenttiyksikköä.

Inflaatiopaineet ovat tavallista pienemmät myös seuraavina vuosina. Inflaatio nopeutuu ennustejaksolla asteittain talouskasvun käynnistyessä ja tuotantokuilun kaventuessa. Kaventumisesta huolimatta tuotantokuilu on suuri ja työttömyys alenee vain verkkaisesti, minkä takia inflaatio jää tavallista hitaammaksi. Kansallisella kuluttajahintaindeksillä mitattu inflaatio vauhdittuu ensi vuonna 0,9 prosenttiin palveluiden hintojen kohotessa. Vuonna 2017 inflaatio on 1,4 %. Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi nousee ennusteen lopulla hieman tätä hitaammin, sillä korotason lievä nousu ei suoraan näy kyseisessä indeksissä.

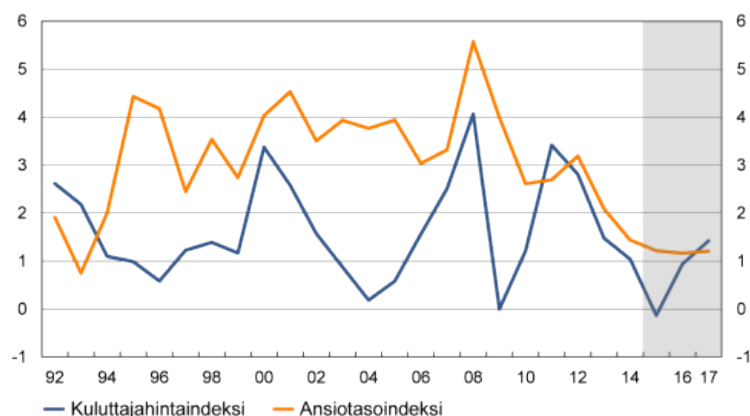
Ansiotason nousu on maltillista

Nimelliset ansiot nousivat ansiotasoindeksillä mitattuna 1,4 % viime vuonna. Sopimuspalkkojen nousu oli 0,7 % ja muut tekijät nostivat ansiotasoindeksiä 0,7 %.

Vuonna 2015 ansiotaso kehittyi työmarkkinaosapuolten vuoden 2013 syksyllä neuvotteleman työmarkkinaratkaisun mukaisesti; työllisyys- ja kasvusopimus nostaa sopimuspalkkoja keskimäärin 0,5 %. Viimeisimmän, kesäkuussa 2015 neuvotellun työmarkkinaratkaisun arvioidaan nostavan sopimuspalkkoja myös keskimäärin 0,5 % v. 2016.

Kuluttajahinta- ja ansiotasoindeksi

muutos edellisestä vuodesta, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

Ansiokehitysennusteessa oletetaan muiden tekijöiden kuin sopimuspalkkojen kohottavan ansioita 0,7 % vuodessa. Nimellisten ansioiden arvioidaan näin ollen kasvavan 1,2 % v. 2015. Maltillisen ansioiden nousun oletetaan jatkuvan vuosina 2016 ja 2017 ansiotason kasvaessa 1,2 % kumpanakin vuonna. Tämä ansiotason nousu on huomattavasti 2000-luvun keskimääräistä vauhtia hitaampaa, mikä on sopusoinnussa hitaan talouskasvun ja väestön työllisyyskehityksen kanssa.

Julkinen talous

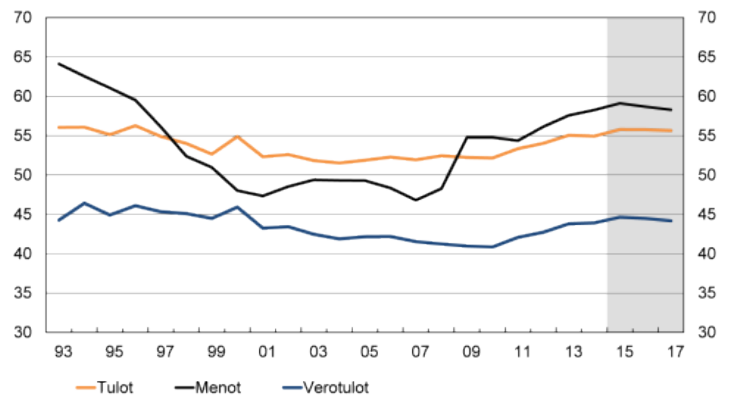
Julkisen talouden tila kohenee hyvin hitaasti

Suomen julkinen talous on vajonnut pitkäkestoisesti alijäämäiseksi vaisun talouskasvun, ikääntymisestä aiheutuvan menopaineen sekä talouden rakennemuutoksen vuoksi. Julkinen talous pysyy alijäämäisenä ennustejaksolla, vaikka välittömät menoleikkaukset hidastavat menokasvua ja pienentävät alijäämää. Julkisyhteisöjen menojen kasvu kohdistuu erityisesti kuntatalouteen.

Talouskasvu jatkuu hitaana myös lähitulevaisuudessa niin, että kasvu ei yksistään riitä korjaamaan julkisen talouden epätasapainoa. Suomen julkisyhteisöjen alijäämä ylitti 3 prosentin viitearvon viime vuonna. Nykynäkymin alijäämä painuu kuitenkin jonkin verran alle viitearvon ennustejaksolla. Julkisen talouden sektoreista valtio ja kunnat ovat selvästi alijäämäisiä, työeläkesektori ylijäämäinen ja muut sosiaaliturvarahastot lievästi alijäämäisiä.

Julkisen talouden velka suhteessa kokonaistuotantoon jatkaa kasvuaan ja kohoaa nykyhistorian ennätyslukemiin. Menoastetta eli menojen suhdetta kokonaistuotantoon nostavat ikäsidonnaisten menojen lisäksi työttömyydestä aiheutuvat menot. Toisaalta sopeutustoimet alentavat menoastetta ensi vuodesta alkaen. Veroaste eli verojen suhde kokonaistuotantoon pysyy ennallaan ennustejaksolla.

Julkisyhteisöjen tulot, verotulot ja menot suhteessa BKT:een, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

Heikosta talouskehityksestä huolimatta valtiotalouden tila on kohenemassa tänä vuonna, mikä johtuu erityisesti edellisen hallituksen päättämistä sopeutustoimista. Pitkittyvän matalasuhdanteen vuoksi valtiontalous pysyy kuitenkin edelleen syvästi alijäämäisenä myös lähivuosina, vaikka nykyisen hallituksen päättämät sopeutustoimet pienentävätkin alijäämää. Valtion tulojen arvioidaan lisääntyvän ensi vuonna 1,0 % ja menojen 0,5 %. Maahanmuuton ja turvapaikanhakijoiden määrän kasvu lisää osaltaan valtion menoja tänä ja ensi vuonna. Valtionvelka on ylittämässä 100 mrd. euroa rajan eikä velan taso ole taittumassa ennustejaksolla. Alhaisen korkotason vuoksi valtionvelan korkomenot ovat kuitenkin toistaiseksi varsin maltilliset. Velan lisäksi valtion takauskanta kasvaa nopeasti ja on jo yli 40 mrd. euroa. Korkomaihin ja takauskantaan liittyy suuria riskejä.

Paikallishallinnon rahoitusasema on lähes prosentin alijäämäinen suhteessa BKT:hen ennustejaksolla. Kunnat jatkavat taloutensa sopeuttamista pyrkien hidastamaan erityises-

ti ikääntymisestä aiheutuvaa menojen kasvua. Myös hallitusohjelmaan sisältyvät kuntiin kohdistuvat suorat sopeutustoimet sekä maltillinen kustannuskehitys hillitsevät menojen kasvua. Kuntien verotuloja supistaa määräaikaisen korotetun yhteisöveron jakosuuden poistuminen v. 2016. Lisäksi keskimääräinen kunnallisveroprosentti nousee ensi vuonna selvästi aiempia vuosia vähemmän. Kuntatalous pysyy sopeutustoimista huolimatta kireänä ennustejaksolla, sillä väestön ikärakenteen muutos lisää voimakkaasti palvelutuotannon menoja. Kuntatalouden kehitysarvio on painelaskelma. Se ei sisällä kuntien omia sopeutustoimia vuodelle 2017.

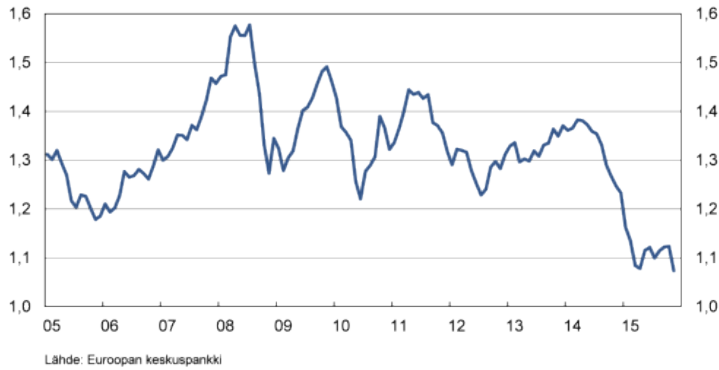
Työeläkelaitosten ylijäämä suhteessa BKT:hen pienenee viime vuoden 1,7 prosentista hieman yli prosenttiin vuosina 2015–2017. Työeläkemenojen kasvu jatkuu nopeana eläkeläisten määrän kasvaessa ja keskimääräisen eläketason noustessa. Edellisen hallituksen päätös rajoittaa eläkeindeksien korotus 0,4 prosenttiin hillitsee eläkemenojen kasvua kuluvana vuonna. Samaan aikaan valtion eläkerahastosta valtiolle suoritettava ylimääräinen 500 milj. euron tuloutus kuitenkin lisää rahaston menoja kertaluonteises-

ti. Yksityisen sektorin työeläkemaksun korotus pitää yllä maksutulojen kasvua kuluvana vuonna, vaikka palkkasumma kasvaakin hitaasti. Seuraavan kerran yksityisen sektorin työeläkemaksua korotetaan v. 2017. Vaikka eläkevarojen arvo on noussut voimakkaasti viime aikoina, työeläkelaitosten omaisuustulot pysyvät ennallaan kuluvana vuonna, sillä rahoitusmarkkinakorot ovat edelleen laskeneet. Korkotuottojen odotetaan kuitenkin kääntyvän maltilliseen kasvuun ensi vuodesta alkaen.

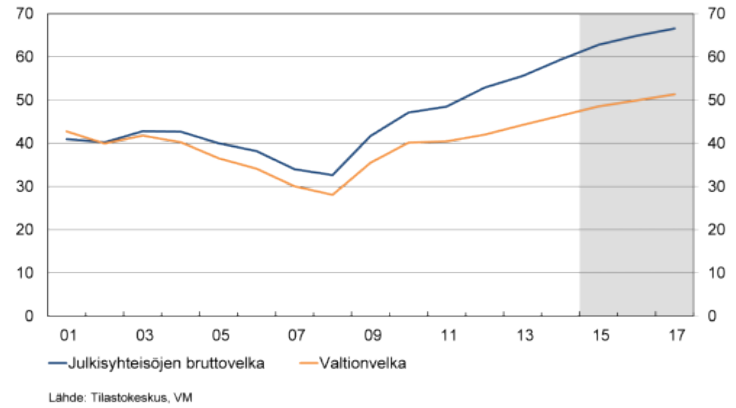
Muiden sosiaaliturvarahastojen alijäämä kasvaa kuluvana vuonna työttömyysmenojen kasvun seurauksena. Alijäämä alkaa pienentyä ensi vuonna, kun työnantajilta ja palkansaajilta perittävää työttömyysvakuutusmaksua korotetaan yhteensä yhdellä prosenttiyksiköllä. Vuonna 2017 muut sosiaaliturvarahastot pysyvät vielä alijäämäisinä, mutta pääsevät lähelle tasapainoa, kun työttömyysmenot kääntyvät laskuun. Edellisen hallituksen päättämät sekä nykyisen hallituksen linjaamat säästöpäätökset hillitsevät muiden sosiaaliturvarahastojen menojen kasvua ennustejaksolla.

Taustakuvat

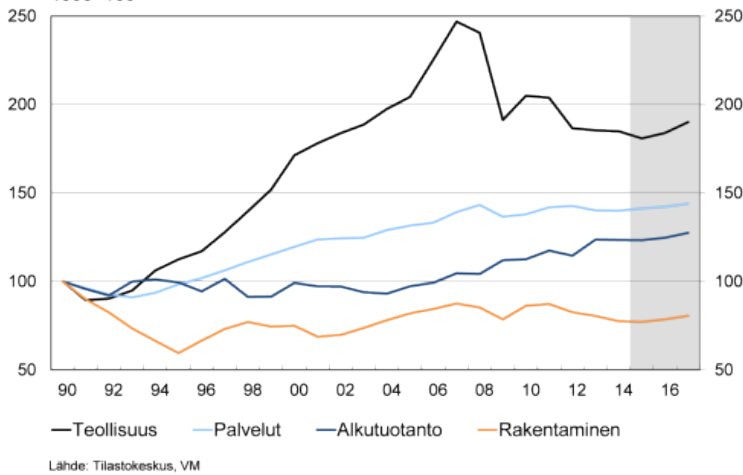
Valuuttakurssi
EUR/USD

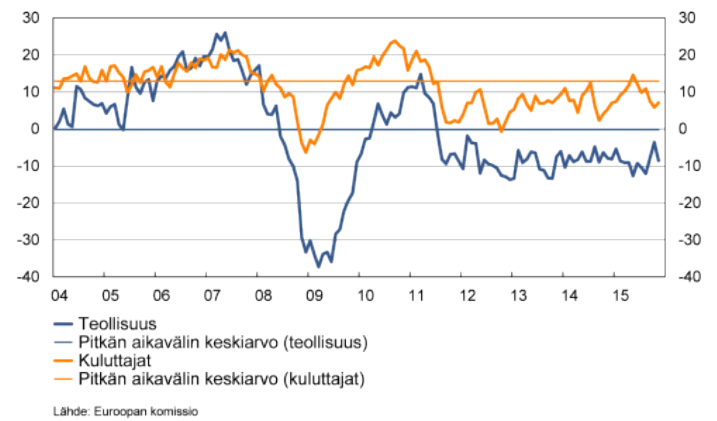
Julkisyhteisöjen bruttovelka ja valtionvelka
suhteessa BKT:een, %

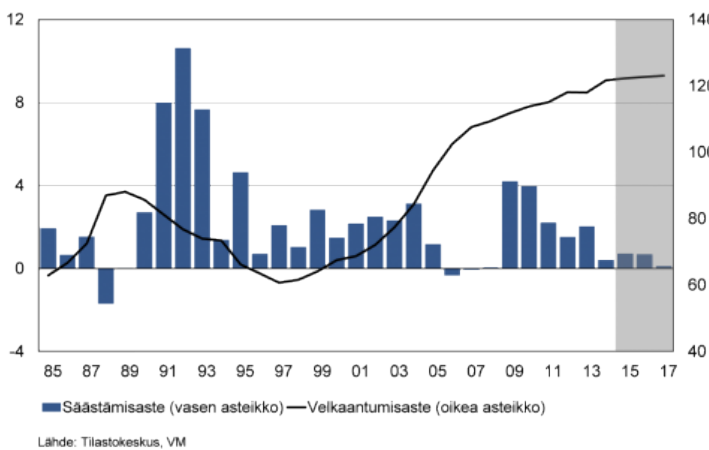
Tuotanto
1990=100

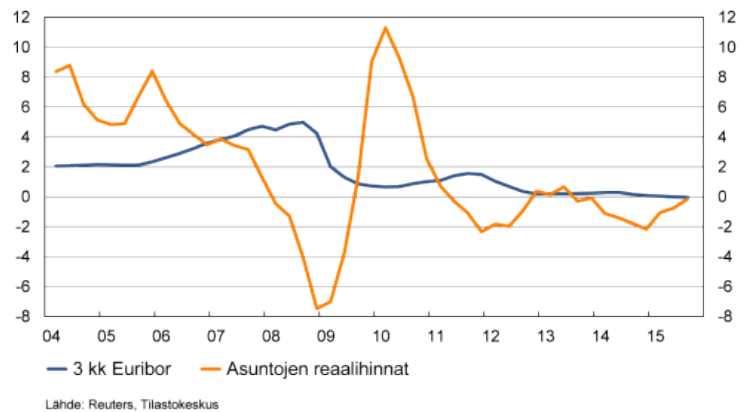
Teollisuuden ja kuluttajien luottamus
saldo, kausitasoitettu

Kotitalouksien säästäminen ja velkaantuminen
osuus käytettävissä olevista tuloista, prosenttia

Lyhyet korot ja asuntojen reaalihinnat
% ja muutos edellisen vuoden vastaavasta neljänneksestä

Lisätietoja

Kansantalousosaston
suhdanneyksikön päällikkö
Mika Kuismanen,
puh. 02955 30021,
gsm 040 502 5107

Neuvotteleva virkamies
Harri Kähkönen,
puh. 02955 30069,
gsm 0400 849 431

Julkinen talous
Kansantalousosaston
vakaussyksikön päällikkö
Mikko Spolander,
puh. 02955 30006,
gsm 040 558 7457

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
Snellmaninkatu 1 A
PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 0295 160 01
Telefaksi 09 160 33123
www.vm.fi

Taloudellinen katsaus, talvi 2015
Valtiovarainministeriön julkaisu – 48a/2015
ISSN 1797-9714 (zine)
ISBN 978-952-251-738-8 (zine)